

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hukuk Muhakemeleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur. Gereğini saygılarımla arz ederim. 26.05.2024

Evrin RIZVANOĞLU
İstanbul Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Plan ve Bütçe
Esas Komisyon	Adalet
Tarih: 26-5-2025	Esas No: 2/3142

Handwritten signature

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK.LIGI
26 Mayıs 2025
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
26 Mayıs 2025
No: 1634262

GENEL GEREKÇE

Son dönemde çevre davalarında, özellikle çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) raporlarının iptali, orman sınırlarının değiştirilmesi, doğal sit ve tarım alanlarının korunması, kıyı alanlarında yapılaşmaya karşı açılan davalarda, keşif ve bilirkişi giderlerinin olağanüstü düzeylere ulaştığı görülmektedir. Mahkemelerce re'sen ya da taraf talebiyle verilen keşif kararları sonrasında görevlendirilen bilirkişi heyetleri için talep edilen ücretler, kamu yararını gözeterek dava açan vatandaşlar, sivil toplum örgütleri ve çevre platformları açısından ciddi bir ekonomik yük oluşturmaktadır. Bu durum, hak arama özgürlüğünü fiilen kısıtlamakta ve çevre mücadelesini yıldırıcı bir mali külfet haline getirmektedir.

Son dönemde örneklerini sıklıkla gördüğümüz bu uygulamalarda, davacılarından 100.000 TL ile 200.000 TL arasında değişen keşif ve bilirkişi ücretleri talep edilmekte; bu ücretlerin kısa süre içerisinde ödenmemesi halinde dosyalar keşif yapılmaksızın karara bağlanmaktadır. Örneğin, İzmir Bayraklı'da 2024 yılı Ağustos ayında meydana gelen ve 90 hektarlık bir orman alanının da zarar gördüğü yangının ardından orman sınırları dışına çıkarılan 375 hektarlık alanla ilgili açılan iptal davasında, Danıştay 8. Dairesi tarafından 180.000 TL keşif ücreti talep edilmiş, bu meblağın 10 gün içinde ödenmemesi halinde dosyanın keşifsiz sonuçlandırılacağı belirtilmiştir.

Çevre davaları, yalnızca bireysel hakları değil, toplumsal ve nesiller arası kamu yararını da ilgilendiren davalardır. Anayasa'nın 56. maddesi çevrenin korunmasını hem devlete hem de vatandaşlara bir ödev olarak yüklemiş, 36. maddesi ise herkesin mahkemeye başvurma ve adil yargılanma hakkını güvence altına almıştır. Ancak keşif ve bilirkişi ücretlerinin erişilemez düzeylere çekilmesi, bu anayasal hakların fiilen kullanılmasını engellemekte; özellikle ekonomik gücü sınırlı olan bireyler açısından yargı yollarının kapanmasına neden olmaktadır.

Çevreye ilişkin uyuşmazlıklar çoğu zaman teknik ve bilimsel inceleme gerektirdiğinden, bilirkişi raporları yargılamanın esasını oluşturmakta, maddi gerçeğe ulaşmanın temel aracı haline gelmektedir. Bu nedenle, keşif ve bilirkişi incelemesinden feragat edilmesi ya da bunun ekonomik nedenlerle yapılamaması, hem çevre hakkının korunmasını zedelemekte hem de re'sen araştırma ilkesiyle çelişmektedir. Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında da açıkça ifade edildiği üzere, mahkemeye erişim hakkı yalnızca biçimsel değil, maddi anlamda da erişilebilir olmalıdır.

Bu çerçevede, kamu yararı güdüsüyle açılan çevre davalarında keşif ve bilirkişi ücretlerinin tamamının veya bir kısmının kamu bütçesinden, yani Hazine tarafından karşılanması yönünde bir düzenleme yapılması zorunlu hale gelmiştir. Bu düzenleme ile, çevreyi korumak amacıyla Anayasa'dan kaynaklı görevini yerine getirmek isteyen vatandaşların ve sivil toplum örgütlerinin önündeki mali engellerin kaldırılması, adil yargılanma ilkesinin güçlendirilmesi ve çevre hukukunun işlevselliğinin teminat altına alınması hedeflenmektedir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Madde ile çevrenin, doğal yaşamın veya kültürel varlıkların korunması amacıyla kamu yararına açılan davalarda Anayasa'dan kaynaklı görevini yerine getirmek isteyen vatandaşların ve sivil toplum örgütlerinin önündeki mali engellerin kaldırılması, adil yargılanma ilkesinin güçlendirilmesi ve çevre hukukunun işlevselliğinin teminat altına alınması hedeflenmektedir.

MADDE 2- Yürürlük Maddesidir.

MADDE 3- Yürütme Maddesidir.

HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 283 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Çevrenin, doğal varlıkların, doğal kaynakların, ekosistemlerin , biyolojik çeşitliliğin veya kültürel varlıkların korunması amacıyla kamu yararına açılan davalarda birinci fıkraya göre belirlenecek ücret ve diğer giderler yargılama gideri olarak Hazineden ödenir.”

MADDE 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.